

Trøndelag fylkeskommune
Fylkets hus, Postboks 2560
7735 STEINKJER

Saksbehandler, innvalgstelefon
Leif Inge Paulsen, +47 74 16 80 93

Uttalelse til planprogram og hovedutfordringer for regional plan for vannforvaltning 2028 - 2033 - Trøndelag og Bottenhavet vannregioner

Vi viser til høringsbrev av 8.1.2025. Høringsdokumentene er behandlet i vannregionutvalget 23. oktober og vedtatt lagt på høring av fylkesutvalget den 26. november 2024.

Planprogram for Trøndelag og Bottenhavet vannregioner 2028-2033

Dokumentet beskriver formål, planprosess, foreslåtte utredninger og angir forventninger til myndigheter med rett og plikt til å delta samt mulighet for andre til å medvirke.

Følgende spørsmål ønskes besvart:

1. Forslag til forbedringer av planprogrammet?
2. Viktige tema eller utredninger som mangler eller bør få forsterket oppmerksomhet?
3. Innspill til forslaget om å inkludere planretningslinjer i vannforvaltningsplanen?
4. Innspill til ny organiseringen av vannområdene og VRU?
5. Innspill til forslaget om å inkludere en utredning av konsekvenser for miljø og samfunn (KU) i vannforvaltningsplanen?
6. Tydelig når og hvordan ulike myndigheter kan delta i arbeidet?
7. Tydelig når og hvordan ulike interessenter/organisasjoner kan delta i arbeidet?

Vi har følgende merknader:

Spørsmål nr. 1 og 2

-Forringelsesforbudet bør tydeliggjøres/kommuniseres bedre
Vannforskriftens § 4 fastsetter et generelt miljømål for å beskytte vannmiljøet mot forringelse. Forringelsesforbudet synes ikke alltid å oppfattes/forstås/respekteres lokalpolitisk, selv om kommuneadministrasjonene i økende grad har forståelse for dette. Ofte er det en konflikt mellom kortsiktige næringsinteresser og langsiktige miljøverdier, og verdien av samfunnsnyttene «trumfer» gjerne forringelse av vannmiljø, uten at dette dokumenteres. Tillatelser gitt med henvisning til vannforskriftens § 12, som innebærer forringelse av vannmiljø eller at det blir vanskeligere å oppnå miljømålet, bør derfor evalueres i forbindelse med rullering av vannforvaltningsplanen, noe som veilederen til § 12 legger opp til. Her framgår at tillatelser etter § 12 skal evalueres i neste planfase. Som eksempel på slike saker kan nevnes etablering av industribygg over Logtunbekken i Frosta, som medførte ytterligere gjenlegging av Logtunbekken samt planer om utbygging/utfylling for etablering av industri/næringsarealer/boliger i elvedeltaet.

-Påvirkning fra gamle gruver

Statsforvalteren er enig i at avrenning fra gamle gruvevelter/gruvedrift er en påvirkning med særlig uheldige effekter på vannmiljø pga. giftvirkning som bør løftes som hovedutfordring fordi påvirkningen har spesielt stor konsekvens.

-Avløp

Statsforvalteren erfarer at det generelt er manglende fremdrift mht. opprydding innen avløp mht. at arbeidet skal være gjennomført innen 2033. Temaet bør gis forsterket oppmerksomhet i planprogrammet.

-Sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF)

Sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF) med lavere miljømål (godt økologisk potensiale) enn naturlig vannforekomster (god økologisk tilstand) kan etter vannforskriftens utpekes av fylkeskommunen i samråd med VRU og skal revideres hvert 6. år. Det bør gjennomføres en helhetlig gjennomgang av SMVF-vannforekomstene i vannområdene, samt gjennomføre overvåking/fastsette realistiske miljømål for å konkretisere hva som kan anses som at godt økologisk potensiale er oppfylt.

Andre påvirkninger enn vasskraft kan ligge til grunn for SMVF, som svært landbrukspåvirkede vassdrag (der store deler av nedbørfeltet er dyrket og det er mange gjenlegginger/kanaliseringer), inntaksdammer for settefiskanlegg, inntaksdammer for drikkevann mm. Vi ønsker oss ytterligere veiledning på dette fra Miljødirektoratet. Det er ikke realistisk at alle lukka bekkeløp kan gjenåpnes. Gjenåpning foretatt av vassdragsmyndigheten utløser rett til erstatning etter oreigningslova, jf. Vannressursloven § 14.

Spørsmål nr. 3

Planretningslinjer bør tas inn i vannforvaltningsplanen, slik at vann tidlig inkluderes i kommunenes samfunns- og arealforvaltning. Det bør også vises til statlige planretningslinjer for klima- og energi samt statlige planretningslinjer for areal og mobilitet.

Spørsmål nr. 4

Ny organisering av vannområdene etter § 19 i kommuneloven som kommunalt oppgavefelleskap innebærer at kommunedirektørene involveres i vannområdene og VRU, som gjør at vann lettere kommer inn som et tema tidlig i kommunenes planprosesser og at vannmiljøhensyn dermed bedre ivaretas. Dette bidrar til at vannforvaltningen ikke foregår på utsiden av øvrig kommunal forvaltning.

Spørsmål nr. 5

Uttredning av konsekvenser for miljø og samfunn (KU) i vannforvaltningsplanen synes fornuftig.

Spørsmål nr. 6 og 7

Planprogrammet synes tydelig mht. når og hvordan myndigheter, interessenter og organisasjoner kan delta i arbeidet.

Statsforvalteren har ellers ikke merknader til planprogrammet.

Hovedutfordringer i 2028-2033

-Økologisk tilstand i naturlige vannforekomster

Av kapittel 4.3 framgår at det synes å ha vært en forringelse i vannmiljøtilstanden fra 2019-2024. Av Regionalt planprogram 2026-2021, Hovedutfordringer i Trøndelag vannregion 2028-2033 og uttrekk fra Vann-nett 19.3.2025 synes det etter vår oppfatning å ha vært en forbedring mht. økologisk tilstand i overflatevann i naturlig vannforekomster i Trøndelag vannregion. Det er viktig mht. motivasjon å synliggjøre dette. Dersom vanntypen leirvassdrag i større grad benyttes i karakteriseringen, vil andelen vannforekomster som oppnår god økologisk tilstand øke. Det foregår nå en gjennomgang av Vann-nett med sikte på å sette vanntype leirvassdrag i nedbørfelt med stor leirdekningsgrad.

Regionalt tiltaksprogram 2016 – 2021:

	Vannforekomst – type							
	Elver og bekker		Innsjøer		Kystvann		Totalt	
Økologisk tilstand	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Svært god	257	10,6	107	14,7	3	0,9	367	10,6
God	1231	50,9	378	51,9	247	74,2	1856	53,4
Moderat	512	21,2	102	14,0	76	22,8	690	19,9
Dårlig	127	5,3	36	4,9	3	0,9	166	4,8
Svært dårlig	76	3,1	10	1,4	1	0,3	87	2,5
SMVF	210	8,7	98	13,5	4	1,2	312	9,0
	2413		731		334		3478	100,1

2016:

64 % av vannforekomstene oppnådde miljømålet

2019:

66 % av vannforekomstene nådde miljømålet

Fra Vann-nett 19.3.2025

TILSTAND	ANTALL	PROSENT %	HØY	MIDDELS	LAV	INGEN INFORMASJON
Svært god	790	24,4 %	39	32	79	640
God	1.629	50,3 %	141	88	254	1.146
Moderat	559	17,3 %	208	106	205	40
Dårlig	147	4,5 %	87	13	40	7
Svært dårlig	115	3,5 %	65	15	26	9
Udefinert	-	-	-	-	-	-
Alle	3.240	100 %	540	254	604	1.842

2025:

74 % av vannforekomstene oppnådde miljømålet!

Det savnes en omtale av grunnvann mht. kjemisk og kvantitativ tilstand.

-Kapittel 5.1 utfordringer

Avløp

Etter nasjonale føringer skal alle renseanlegg tilfredsstille rensekravene i forurensningsforskriften innen utgangen av 2033. Det synes å være manglede fremdrift mht. til å oppnå rensekravene i forurensningsforskriften. Kostnader for opprydding innen spredte- og kommunale avløp er selvbærende, dvs. skal finansieres av forurenser. Vi anbefaler at man drar nytte av arbeidet med opprydding i spredte avløp gjennomført i bl.a. Melhus kommune og i kommuner på Østlandet. Fokus på avløp i neste planperiode bør økes.

Planer etter plan- og bygningsloven

Vannforskriftens § 4 hensyntas i for liten grad i utarbeidelse av kommune- og reguleringsplaner.

Av flyfoto og NRK-serien Norge i rødt hvitt og grått framgår at det gjennomføres inngrep i flomløp og flomskogsmark langs vassdrag, som ikke er behandlet i plan- og bygningsloven. Kommuner og allmennhet oppfordres til å være våkne ovenfor slike inngrep, og temaet bør vurderes tatt inn i dokumentet om hovedutfordringer.

Ved Verdalselva er det f.eks. foretatt inngrep i flomløp og flomskogsmark.

Jordbruk

-Punktutslipp og fare for akutt forurensning

Statsforvalteren mottar sjeldnere enn før meldinger om punktutslipp fra landbruket. Dette kan skyldes at myndigheten til oppfølging av slike utslipp ligger til kommunene, men Statsforvalteren mottar heller ikke klagesaker etter f.eks. gjødselbruksforskriften. Dette, samt bruk av rundballensilering framfor siloer, tyder på bedring mht. punktutslipp fra landbruk. Rundballer skal håndteres som avfall etter 3 år iht. ny gjødselbruksforskrift, noe som gjør det lettere for kommunene å kreve opprydding.

Når Statsforvalteren mottar meldinger fra 110-semtralen om akutte forurensningsutslipp, er dette ofte utslipp av husdyrgjødsel fra fulle gjødsellagre om våren, der vegg eller gjødselexport har revnet. Frittstående gjødselkummer plasseres av og til for vassdragsnært. Vannforekomster utsettes da for fare for utilsiktede utslipp, fra søl under tilføring og tømning av husdyrgjødsel, ved evt. overløp og særlig om det skulle oppstå akuttutslipp fra sprekker eller om gjødselkumvegg revner. Slik plassering som vist på bildet under er i strid med § 4 i forskrift om lagring og bruk av gjødsel. Kommunene er sektormyndighet i byggesaker, og det kan være behov for opplæring, evt. at det fastsettes planretningslinjer for etablering av husdyrgjødsellager i vannforvaltningsplanen. Landbruksbygg, trenger byggetillatelse, men trolig går slike saker til kun til byggesak, uten at landbruksetaten vurderer saken etter gjødselbruksforskriften.

Gjødselkum etablert tett inntil anadromt vassdrag som her i Hotranvassdraget gjør vannforekomsten sårbar for søl, overløp og evt. akutte utslipp av husdyrgjødsel. Gjødselbruksforskriften har i § 4 en bestemmelse som skal unngå slik lokalisering.

-Avrenning

NIVA og NMBU gjennomførte i 2024 modellering av tilstand og tilførsler mht. næringsstoffer fra utmark, dyrkamark og avløp til Trondheimsfjorden fra større og noen mellomstore vannforekomster. Rapporten er ikke ferdig, men resultatene indikerer at vannmiljøtilstanden mht. eutrofi i store vassdrag som Orkla, Gaula, Nidelva, Verdals- og Steinkjervassdraget er god til svært god. Utfordringene mht. eutrofi finnes i sidebekker og i mindre/mellomstore vannforekomster som Langhammerelva i Steinkjer, Hotranvassdraget og Levangerelva i Levanger samt Børsaelva og Vigda i Skaun.

Økt frivillig tiltaksgjennomføring fra jordbruksnæringa og eventuelt innføring av regionale forskrifter mot arealavrenning i områder med for lav frivillig tiltaksgjennomføring forventes å redusere arealavrenning fra dyrkamark. Nylig vedtatt gjødselbruksforskrift med skjerpede sprekkrav for husdyrgjødsel, mindre muligheter for dispensasjoner til høstspredning og krav til fosforinnhold i jorda, forventes også å medføre reduserte tilførsler av bl.a. fosfor og nitrogen. Med disse tiltakene forventes at miljømålene nås i mange landbrukspåvirkede vassdrag.

I noen mellomstore vannforekomster og sidevassdrag er > 60 % av nedbørfeltet dyrket og flere bekkestrekninger gjerne gjenlagt/kanalisert. Modellerte konsentrasjoner i Hotranvassdraget viser svært høye verdier: nesten 3000 µg/l TOTN og 90 µg/l TOTP. Dette bekreftes av vannføringsveid overvåking gjennom det nasjonale jord- og vannovervåkingsprogrammet JOVA fra dette vassdraget i perioden 1992-2025 ([NIBIO RAPPORT 2024 10_138.pdf](#)). Overvåkingen viser at snittkonsentrasjonen av totalnitrogen og totalfosfor er henholdsvis 4700 µg/l og 321 µg/l, mens grensa mellom god og moderat tilstand P i leirpåvirkede vassdrag er henholdsvis 1000 µg/l tot N og 60 µg/l tot P/l. Kontinuerlig vannføringsveid overvåking siden 1992 viser at miljøtilstanden mht. næringsstoffer ikke er forbedret. Nydyrking, økt dyretall, ny spredt bosetting og endret klima kan være en forklaring. Konsentrasjonen av totalfosfor er fremdeles > 5 ganger så høy som den burde om god tilstand skal oppnås. Miljømålet vil neppe nås med grunnleggende tiltak, og blir vanskelig å oppnå selv med supplerende tiltak.

Statsforvalteren har gjennom gjødselbruksforskriftens § 31 anledning til å sette strengere krav til lagring og bruk av gjødselvarer enn hva som følger av standardkrav i gjødselvarereforskriften i områder der vannforekomstene ikke oppfyller målene i vannforskriften eller står i fare for å få

forverret tilstand. Denne muligheten er ikke tatt i bruk. Dersom miljømålene ikke oppnås mot 2033, skal denne muligheten iht. nasjonale føringer benyttes.

-Nydyrking

Statsforvalteren mottar til høring > 100 søknader pr år om nydyrking. Noen søknader innebærer nydyrking av vassdragsnært areal innenfor 10 - års flomsone/flomutsatt areal, dels på flomskogsmark, en naturtype som er sårbar iht. norsk rødliste for naturtyper. Kommunene bør selv ta stilling og avvise slike søknader i tidlig fase.

-SMIL – spesielle miljøtiltak i landbruket

Vi erfarer at det kan bli gitt tilsagn om SMIL-tilskudd som kan innebære forringelse av vannmiljøtilstand. Eksempler på dette er bekkerensk i fiskeførende vassdrag, med fjerning av all kantvegetasjon og skjuleplasser for fisk, samt gjenlegging av vassdrag. Vi ser at det er behov for bedre veiledning av kommunene på dette området for å sikre at denne typen tiltak gjennomføres i tråd med forskrift om fysiske tiltak i vassdrag og vannressurslovens § 11. Dette vil vi prioritere i inneværende år.

Vannkraft

Det er behov for gjennomgang av Vann-nett mht. regulerte vassdrag og fastsetting som SMVF-vannforekomster. Blant annet har feil fastsettelse av oppnådd godt økologisk potensial for vannforekomster som står på Vedlegg 2 eller 3 i vannforvaltningsplanen medført at kraftprodusenter ikke har oppfattet av Vann-nett at det er behov for miljøtiltak. Statsforvalteren og NVE samarbeider nå om oppdatering av Vann-nett mht. vannkraft, og vil være ferdig med dette i løpet av høsten.

Om man i Vann-nett setter på kartlag vannkraft med inntak, vannveier og kraftverk og samtidig synliggjør vannovervåkingsstasjoner (vannmiljødata), framgår at det foreligger lite kunnskap om miljøtilstanden på vannstekninger med vann fraført pga. vannkraftpåvirkning. Statsforvalteren har i 2024/25 benyttet anledningen vi har gjennom noen konsesjoner til å pålegge vannmiljøovervåking i vannkraftregulerte vassdrag, f.eks. i Slindelve i Selbu og i Nidelva i Selbu og Trondheim kommuner. Dette bør videreføres, da det letter arbeidet med å vurdere om SMVF – betegnelsen er benyttet riktig og letter fastsettelsen av miljømål.

Fiskeri og akvakultur

Fiskeridirektoratet har ikke vært tilfreds med karakteriseringen i Vann-nett mht. akvakultur og pekt på at kunnskapsgrunnlaget i Vann-nett kan være mangelfullt.

Statsforvalteren erfarer at det nå framkommer stadig mer overvåkingsdata som viser eutrofistatus på bakgrunn av nye vannovervåkingsdata fra oppdrettsvirksomheter. I Vann-nett finnes mye kunnskap om oppgangshindringer i anadrome vassdrag som følge av settefiskanlegg. Det foreligger også kunnskap om genetisk påvirkning på ville laksestammer som følge av rømminger og om påslag av lakselus på utvandrende smolt. Kunnskapsgrunnlaget er etter vår oppfatning ofte tilstrekkelig til å ta avgjørelser i forvaltningen.

Statsforvalteren har tatt de fleste endringsforslagene fra Fiskeridirektoratet til følge, men noe gjenstår. Påvirkningen fra akvakultur synes betydelig på arter som laks og aure, og her har man ikke funnet alle svar/løsninger for å nå miljømålene. Dette er viktig å følge opp i revidert vannforvaltningsplan.

Fremmede arter langs vassdrag

Flere fremmede arter har ofte vassdrag som spredningsvei, der disse artene utgjør en trussel mot truede arter og naturtyper. For å bekjempe disse jobbes det systematisk fra toppen av utvalgte vassdrag og nedstrøms. I tillegg går vi inn med tiltak der disse artene direkte truer truede arter som f.eks. klåved (NT), elvesandjeger (EN) og stor elvebredderkopp (EN). Dette er arter som lever på grusører i større elver og innsjøer.

Fremmede arter i vassdrag

Flere arter fremmed for Norge er registrert i Trøndelag, men vi har også en del arter som er fremmed i vestlige vassdrag, som er naturlig forekommende østlige vassdrag. Vi har også en utbredelse i østlige vassdrag pga. at artene er spredt av mennesker i nyere tid, og bør betraktes som regional fremmede. Med begrensede midler er det vanskelig å oppnå hensiktsmessig overvåking av disse artene. I tillegg må vi prioritere ut fra om det er umiddelbart fare for videre spredning når de har blitt introdusert til et nytt område, deretter prioritere etter trussel mot annen trua natur, og begrense «satellitter» med fremmede arter, framfor å prioritere en og en fremmed art. Vi har i Trøndelag en lang historie med bekjemping av fremmede arter i håndterbare lokaliteter med CFT-Legumin (rotenon). Stjørdal kommune er nå f.eks. fri for gjedde, *Gyrodactylus salaris* er fjernet fra Steinkjervassdraget og behandlingen i Driva er ferdigstilt for å nevne noen. Finansiering/midler til bekjemping er redusert, og systematisk overvåking savnes. Nasjonalt går mye av midlene til pukkellaks. Med de midlene vi har tilgjengelig bremser vi i høyden en negativ utvikling.

-Kommentar til 2.2.1 Viktige huskereglene

Her nevnes at første prioritet bør være vannforekomster hvor tilstand er moderat eller dårligere og/eller hvor det er viktige brukerinteresser som for eksempel drikkevann, badeplasser, fiskeinteresser eller lignende. Nasjonale laksevassdrag bør også ha prioritet. Det er viktig at kvalitetselement nevnes, f.eks. trua elvemusling (VU) eller stor elvebredderkopp (EN) som kan være grunnlag for dårlig økologiske status i vannforekomsten.

Det er begrensede midler til tiltak, og en prioritering er nødvendig ut fra trussel mot truede arter og naturtyper. Hensyn til drikkevann er viktig, deretter bør trua natur prioriteres før badeplasser og fiskeinteresser.

-Kommentarer til 3.3 Naturverdier og naturtjenester

Naturverdier og naturtjenester er foreslått forsterket i planen. Det bør ses på hvilke truede arter og naturtyper som bør prioriteres. I tillegg bør alle registreringer av disse artene og naturtypene kobles mot vannforekomster, slik at det blir synlig når inngrep i trua arter og naturtyper foregår, at man får så godt situasjonsbilde som mulig før rekkefølgen på tiltak prioriteres, se egen liste med truede arter og truede naturtyper. Kobling av disse dataene bør gjøres på nasjonalt nivå.

-Generell kommentar rundt påvirkninger

Det er behov for økt kunnskap om påvirkninger. Flere sektormyndigheter bør samle sine påvirkninger i stedfestede databaser, slik at disse nasjonalt kan knyttes til vannforekomstene. F.eks. at BaneNor har en nasjonal database over kulverter som igjen har kunnskap om de hindrer fiskevandring eller ikke. Her er mange parametere aktuelle; vandringshindrende for art, 100% vandringshindrende eller mulig vandring ved spesielle forhold. Slike databaser vil alltid ha en utvikling både i innhold pr lokalitet, men også antall lokaliteter, og en kobling må håndteres nasjonalt. Underrapportering er en utfordring for situasjonsbildet, og prioriteringer og fremtidige ressursbehov må synliggjøres. For eksempel burde man ha et nasjonalt «datasett» som viser hvor

det er gjedde som skal betraktes som en regional fremmed art og som kan inngå i en større overvåking og bekjempningsplan. At dette delvis legges inn i Vann-Nett og ikke finnes andre steder er ikke bærekraftig i lengden.

Konklusjon

Kunnskap om kvalitetselementer og påvirkninger er mangelfull, noe som kan påvirke de valg man tar i vannforvaltningsplanen, og som igjen vil påvirke måloppnåelse. For en god kost/nyttevurdering og prioritering er man avhengig å få samlet og koblet mer data.

-Utvalg truede arter, truede naturtyper og fremmede arter som påvirker status for vannforekomster

Dette er ikke en komplett liste, men er eksempler på arter som kan kobles til vannforekomster som kvalitetselement og som påvirkninger i Trøndelag. I tillegg kommer arter som er avhengig av fossesprut, kantvegetasjon eller lignende. Fugler, sopp og lav er ikke med på lista, men her vil det også være arter som er viktige å ivareta.

Trua arter	Status
Klåved	NT
Måndelpil	NT
Elvesandjeger	EN
Stor elvebreddedderkopp	EN
Elvemusling	VU
Stor salamander	NT
Ål	EN
Laks	NT

Trua naturtyper	Status
Flomskogsmark	VU
Meander	VU
Kroksjø	NT
Leirravine	VU
Elvedelta	VU
Kalkrik helofyttsump	VU

Fremmede arter	Status
Vasspest	SE
Kanadarøye	HI
Slireknefamilien	SE
Hagelupin	SE
Kjempespringfrø	SE
Sik	LO
Abbor	SE
Gjedde	SE
Mort	HI
Ørekyte	SE
Bekkerøye	HI
Regnbueørret	HI
Pukkellaks	SE

Trondheimsfjorden, samt arealbruk og endringer

Utfordringer med nedbygging av mudderområder og elvedelta er ikke opphørt. Det foreligger bl.a. planer om industri/næringsområder i Hotran- og Verdalsdeltaområdet og boligbygging på utfylte masser ved utløpet av Steinkjervassdraget. Det er viktig framover å framheve § 4 i vannforskriften i tidlig planfase for å forhindre ytterligere nedbygging av habitater for bl.a. laksefisk og sjøfugl. Bløtbunnsområder, mudderområder og elvedelta bør nevnes særskilt i revidert vannforvaltningsplan.

Med hilsen

Anne Sundet Tangen (e.f.)
underdirektør

Leif Inge Paulsen
senioringeniør

Klima- og miljøavdelingen

Klima- og miljøavdelingen

Dokumentet er elektronisk godkjent